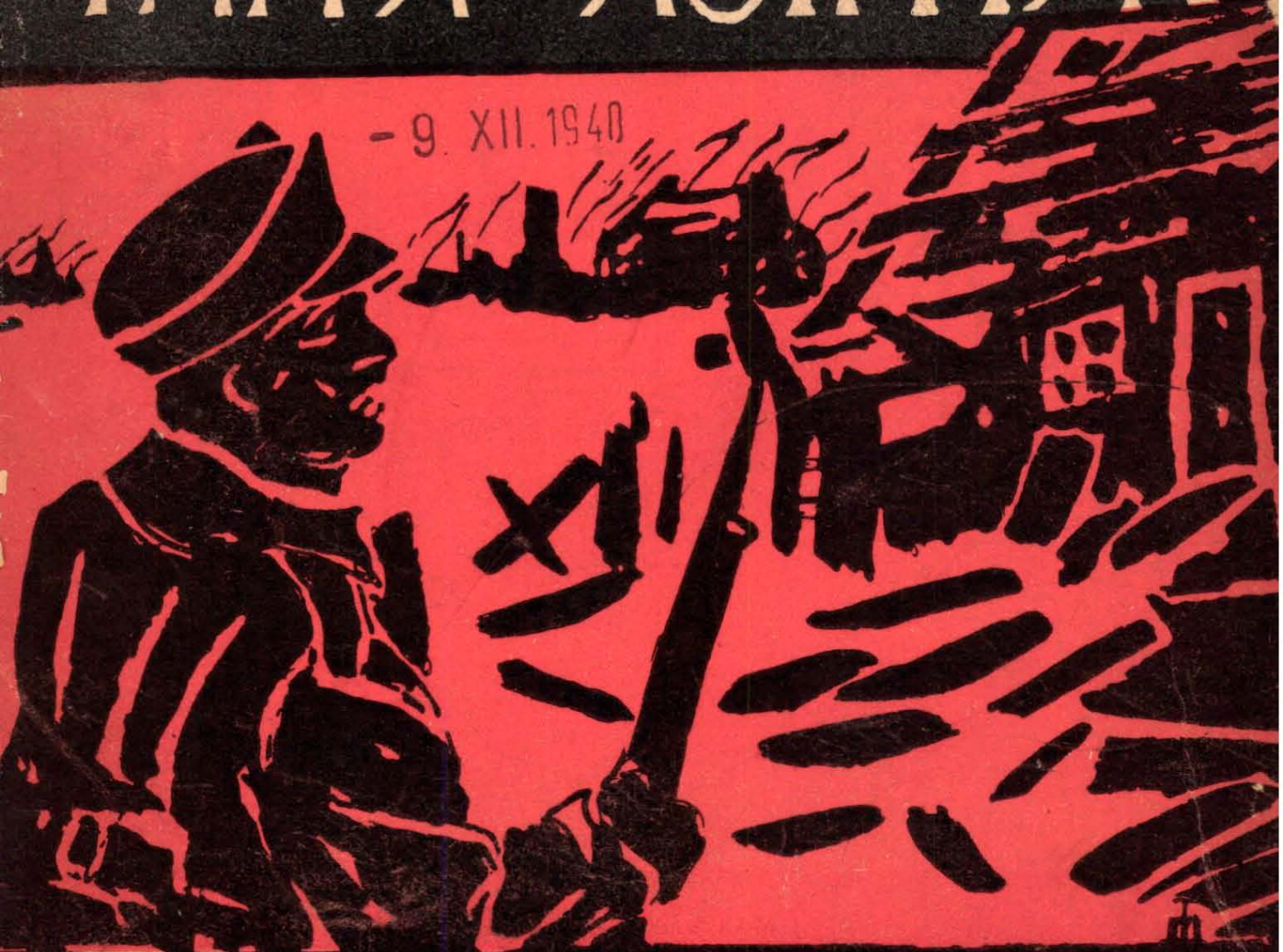

ІЛЛЯ ЯСІНЧУК

- 9. XII. 1940

ДРУГЕ

ЛИХОЛІТТЯ

ІЛЛЯ ЯСІНЧУК

ДРУГЕ
ЛИХОЛІТТЯ

ПРАГА
1 9 4 0

ЗАСПІВ.

**Сумна, тужлива і безмежна
мене самотність обгорнула,
немов пустиня безконечна,
гробовотиха і понура.**

**І я стояв мов скамянілий,
уперши зір свій на обрії
гень, гень у далеч, де дитинні
колись мої літали мрії.**

**На обріях вказались звільна
предивні-дивні людські тіні
що відусіль неначе хмари
на мене без кінця летіли.**

**І так помалу синє небо
усе покрилося тінями,
а в них пізнав я тих знайомих,
що бачив їх перед роками,**

**як спільно йшли ми в поле слави,
батьківську землю боронити,
і там лягли вони сном вічним,
щоб більше вже не пробудитись.**

**А дальше тих, що в тюрмах гнили
та що замучені, побиті
наїздниками-чужинцями
замкнули очі раз навіки.**

**Хоч рани тіло їх вкривали
й поломані їх кості грізно —
минуло горе, їх терпіння
пропало, щезло так безслідно.**

З них щастя, радість пробивались
немов джерельні чисті води.
Життя їх в вічності кружляло
і було повне насолоди.

Від них почув я тайний голос:
— Співай нам пісні! Ти був з нами!
Про наші болі, наші муки,
скитання наше і страждання. —

Мов бистрі води з небозводу
таємні тони розлилися
і я співав за звуком гарфи,
а пісні з тонами неслися.

Помалу тіні зникали...
А як усе в ніщо розпалось,
я знов остався самотою...
Та й ця зо мною розпрощалась.

А на прощання в пам'ять того
сніжинку ніжну дарувала,
холодну, ясну наче зірка,
яка в душі мені остала.

РІДНИЙ МІЙ НАРОДЕ.

Стільки горя протерпів ти
рідний мій народе!
як піску в широких морях,
звізд на небозводі.

Як трави та листя квіту
по усьому світу,
тай розлив не менше в горі
крови, сліз і поту.

Якби тії горе-болі
розплили водою,
то би землю всю покрили
буйною габою.

Затяжіли-б наче скелі,
мов всі в світі гори,
і розтерли-б яничарів
й ворогів на порох.

ПРИГЛЯНЬСЯ НА ЙОГО!

На небі бездонному місяць
пливе собі тихо за ночі,
а зорі яскраві в тім морі
глянуть йому сумно ув очі,

бо видно на йому у повні
Україну на вилах пробиту;
це Юда пробив її в злобі;
глянь низче, кров свіжа розлита...

Як довго життя на цім світі, —
страшні такі муки й терпіння
ніхто не зносив ще з народів,
як ти моя рідна Україно!

Тож навіть, як щезнуть держави,
життя і народи навіки,
на місяці образ остане,
як символ страшенної муки.

ПОЛЯГЛИМ.

Ах діти, ви діти, рожевії квіти!
Встелили ви трупом широкі лани,
грудьми над Дніпром боронили наш Київ.
Втомились... в могили спочити лягли.

Ах діти, ви діти, рожевії квіти!
Віддали свої ви життя молоді
за волю й свободу над Сяном, під Львовом
з наїздником диким в лютій боротьбі.

Ах діти, ви діти, рожевії квіти!
Скривавили води ви Тиси до дна,
ви голови в Хусті над вечір склонили,
ніхто вас не збудить з глибокого сна.

Спокійно спить, діти, усіма забуті!
На ваших же костях ранньої весни
колись ще свобідні брати ваші рідні
засіють пшениці широкі лани.

НЕ ЗДЕРЖИТЬ В ОЧАХ ЇХ НІКОЛИ.

**На кожному цвіточку, листочку
що ранку каплини-росини
в степові, по полі, в промінні
блищать мов брилянти, перлини.**

**Їх сотнями ронить Україна,
по цвітах, листочках сльозами
з жалю за борцями за волю,
що ночі крізь очі капками.**

**Розсиплеться сонце промінням,
втирає сльозини, перлини;
та плаче що ночі Україна,
а сохнуть ті сльози у днину.**

**І кості зітліють, зземліють
борців за свободу та волю,
Україна ронитиме сльози,
не здержить вона їх ніколи.**

ПО СВІТОВІЙ ВІЙНІ.

З вирію вертала пташина
і стукнула вранці в віконце.
— Це син мій з війни повертає
ізранку у досвіті сонця. —

І вибігла мати із хати
ранесенько сина стрічати;
та син її місто до дому
пішов на ляха, воювати.

Пташиночка сіла на вишню,
співала, вітаючи сонце.
— Не син мій . . . пташина з вирію
застукала вранці в віконце. —

Тож мати вернулася в хату;
замовкла на вишні пташина,
лиш стукало матірне серце
з любови до рідного сина.

Зоріло, світало і дніло . . . —
в промінні рожевого сонця
мінючись в барвах веселки,
ввижався їй син у віконці.

З ОРУЖЖАМ ЛИШ ТИ ЛЮДИНА.

Козак з мене, друже, брате,
стрілець молоденький.
у мене кріс через плечі
і кінь вороненький.

А нас таких, товаришу
аж пів мільона,
ляхам землі не дамо ми,
грудьми обороним!

Підеш з нами, кріс дістанеш
й коня вороного;
з оружжам лиш ти людина,
невольник без нього!

З ЖИТТЯ ЛИШЕ РАДІСТЬ НА ВОЛІ.

— Весело та радісно в бою,
де грають, стріляють гармати;
я хочу, я рвуся у похід,
пустіть мене батьку і мати!
Там хлопці-молодці гуляють,
я хочу із ним гуляти;
весело та радісно в бою,
де грають, стріляють гармати! —
— Не сам одиноко йдеш сину,
у сотнях з тобою до бою —
за волю, свободу України
орли йдуть, соколи, герої.
Гуляйте щасливо весело,
з життя лише радість на волі,
тож в руки ворожі живими
в неволю не здайтесь ніколи!

ЖИТТЯ ДО ВІДВАЖНИХ НАЛЕЖИТЬ.

Гармат ти боїшся дураку,
а кажеш, що любиш дівчину,
вона тебе труса, боялку
напевно не схоче, покине!

Життя до відважних належить,
побідник живе лише в світі,
тож краще за волю до бою,
чим вражу неволю терпіти.

Не підеш походом із нами,
не зискаєш тим ти дівчини,
вона тебе труса, боялку
напевно не схоче, покине!

НЕ ГІРШИЙ МІЙ СИН ВІД ДРУГИХ.

Якби мені молодому
де кріса дістати,
пішов би я із стрільцями
сейчас воювати.

Іще зоря не світала,
У похід рушали,
пішов і він з козаками
і кріс йому дали.

Збудилася вранці мати,
а сина немає,
напевно він вороного
коня вже сідлає.

Не плакала стара мати,
раділа з утіхи,
не гірший мій син від других!
З стрільцями поїхав!

ПРОЩАЙ ЗЕЛЕНИЙ КРАЮ БУКОВИНО.

Прощай зелений краю Буковино,
прощай родину, дорога дівчино!
піду я братам своїм помагати,
із пут, кайданів вражих, визволяти.

Дністер побачу, Кубань, Дніпро, Тису,
лани широкі, що там простяглися,
із крісом буду буюти на волі,
а не терпіти тут чужу долю...

Ліси букові йому на прощання
шуміли тужно, як ішов ізрання,
шуміли в тузі і Черемош з Прутом,
а лози в сльозах з жалю стали гнутись;

чекали: верне стрілець молоденький,
під ним кінь буйний та ще вороненький
і так чекали й чекають до нині,
а слід загинув за ним в Буковині...

ЗАМАЯЛИ В ПОРУ ПРАПОРІ.

**Гей хлопці-молодці у похід!
Ви коні вороні сідлайте,
на ножі підемо ворожі...
родино, дівчино, прощайте!**

**Недоля, неволя нам гірша,
чим впасти у полі, у бою;
осідлані коні вороні,
на ворога в похід юрбою!**

**Замаяли в пору прапорі
і хлопці-молодці рушали...
щезали в тумані, лиш спів їх
здалека вітри завівали.**

ПОХИЛИТЬСЯ ОСИКА.

**У радості осика
пишається на весну,
тремтять листки, трепочуть
у соняшньому блиску.**

**Повіє хуртовина
осіннім гураганом,
листочки розлетяться
по полі гень туманом.**

**Похилиться осика,
заплаче гірко зрання,
розвіялись листочки,
краса моя весняна.**

ПРИЙДЕ ВЕСНА У ДРУГЕ.

Так любо, любо сонце
на весні засвітило!
А квіти ліс та поле
дугою барв покрили.

Дністер, його притоки
шумлять, гудять весело;
свобода розпростерла
свої широкі крила.

Піднеслось сонце вище
у літі; жар та спека...
Горять міста та села;
це тягне лях з далека!

І вітер, хуртовина;
повіяло морозом...
Неволя польська люта
нависла над народом!

Прийде весна удруге,
ще краща як бувала,
для того, хто остався,
а не для тих, що впали!

ШИРОКО ПОЛЕ ВКРИЛИ.

**Світало? Не світало!
У похід вибирались...
Під лісом на болонні
вороння скрізь зліталось.**

**Під лісом на болонні
установились до бою.
Долиною, потоком
ішли ляхи юрбою.**

**Зачали скоростріли;
ножами закінчили...
Стрільці й ляхи по бої
широко поле вкрили.**

**Темніло? Не темніло!
Вороння розліталось.
Стрільці й ляхи по пирі
іще відпочивали.**

НАЇЛИСЬ ЧУЖОЇ ЗЕМЛИЦІ.

**На зрубках по дубах старезних
і зілля і цвіти зацвіли.
На зрубках вільшини в долині
сітничка болото встелило.**

**Долину у бою собою
ляхи зарівняли, покрили;
горбочок на зрубках по дубах
стрільці кровю всюди зросили.**

**Наїлись чужої землиці
ляхи по досхочу за ночі
і вигризли ями зубами,
остало болото, сітничка.**

**Горбочок на зрубках по дубах,
що кровця козацька зросила,
неначе вінець за віночком
і цвіти і зілля покрили.**

ПІД ЛЬВОВОМ.

Раннім ранком на весні
кінь ступав вороний,
а на йому молодий
хлопець новобраний.

В першій бою вечером
сонцю на прощання
голову склонив свою
в полі на каміннях.

Кінь вороний цілу ніч
був йому в сторожі,
кров на землю із грудий
натекла в калюжу.

Ями не копав ніхто,
мати не ридала,
вранці віднайшли ляхи,
в кусні порубали.

СТРІЛЕЦЬ НА СНІГОВІ.

Стрілець на снігові
ранений лежить,
а лава поляків
від ліса валить.

І взяв стрілець пушку
приклав на чоло
та дармо... не стрілив,
кульок не було.

Зблизились поляки,
не вбили стрільця,
лиш вибрали очі
й лишили сліпця.

Аж сонце сховалось
за хмари густі,
щоби не дивитись,
що роблять ляхи.

СТРІЛЯВ ДО ПОСЛІДНЯ.

Ляхи наступають,
гармати гримлять,
за лавою лава . . .
гура вже кричать.

На ліво і право
заходять з боків:

— Не здаймося в неволю!

Стріляймо ляхів! —

Ножами зачалась
жорстока різня,
без міри й пощади
страшна і грізна.

Падуть всі покотом
порубані в пеня,
живим ще остався
курінний один.

Стріляв до послідня,
кульок не щадив,
а тільки останню
для себе лишив.

Прибігли поляки
замучить його,
та стали над трупом:
не було кого!

КОЗАК СПАТИ БУДЕ.

Не спить стрілець одну нічку
не спить другу, третю,
стоїть стежить на сторожі
на край очерету.

Снуєсь йому дівчинонька
у мріях роями
до сну шумом присипляє
очерет піснями.

Дрімота, сон йому вочі,
вуха оплітають...

Ніхто не йде. Від ворога
лиш кулі літають.

Поцілила одна прямо
до серця у груди;
не ніч, не дві, а віками
козак спати буде.

УПАВ СЕРЕД ПОЛЯ.

І квіти і зілля
дорогу весною
стелили стрільцеві,
що рвався до бою.

Під осінь холодну
упав серед поля,
там де самотою
стояла тополя.

Посилалось листя
пожовкле на його,
прикрило парчею
стрільця молодого.

Щоб люба дівчина
за ним не гляділа,
холодні сніжинки
й сліди застелили.

ТА МІЦНО ЙОГО ПРИГОРНУВ ДО ГРУДИ.

**Стрільці не здались, лягли до одного;
тиша глибока крила розпустила...
Ляхи розклали вогні докола,
по цілоденній праці відпочили.**

**Повіяв вітер вечером холодний,
пробравсь з омління один поранений,
до скоростріла підповз поміж трави,
почав стріляти на ляхів скажених...**

**І ці розбіглись дивом опянілі;
вогні довкола світили, горіли;
последні каплі крові витікали
з грудий козачих, руки звільна мліли.**

**Обняв що сили скоростріл руками
його він міцно пригорнув до груди,
втиснув в прощанні йому поцілунок
й заснув, як другі, за волю, по трудах.**

РЕГОЧЕТЬСЯ ВОРОГ.

Клекочуть, і пінять,
валяться у низ
розбурхані води,
що Прут їх приніс.
Той клекіт та рев той
зливається разом
із громом гарматнім
в страшний один тон.

Утихли гармати...

до Прута женуть
стрільців полонених,
катують і бють.

Скачіть у безодню!
кричать поляки;
стріляють на в'язнів...
падуть до ріки!

Розбурхані хвилі
втірають бліду
вмить пащу й щезають
стрільці без сліду.

Лиш шум той та клекіт
та рев полишивсь;
регочеться ворог
над тим, що зробив!

З ЖАЛЮ ЗА ДІТЬМИ.

Велика стодола,
в ній много стрільців,
що впалися в руки,
в полон поляків.

Обдерли їм одяг,
півнагі дροжать
в тріскучій морозі,
хоч північ, не сплять.

Попились поляки,
стодолу палять;
огняні язики
в'язнених їдять...

Розтопленим снігом
з жалю за дітьми
плили звільна сльози
твердої зими.

ЗІ СВІТЛИНОЮ В РУКАХ.

Боронити рідний край
з польської навали
вийшов молодий стрілець
в поле бою, слави.

Жінку попрощав, дитя,
надягнувши зброю,
він світлину їхню взяв
у похід з собою.

Та у бою повалився,
вічної ждав ночі
зі світлиною в руках,
аж замкнулись очі.

ЯК ЛЮБЛЮ ВАС ДІТИ-КВІТИ.

Коли-б любов з моїх грудий
жевірила промінням,
вона певно розтопила-б
найтвердше каміння.

Як люблю вас діти-квіти,
що лягли за волю!
Кожня ваша капля крові
мені морем болю.

Прийміть вінець, що з любови
сплів мов з лаврів, квітів
та крилами буревію
пускаю по світу.

РОЗЦВІЛА ТАК ЧУДОВО.

Обсіли мшиці рожу
так густо сараною...
Без впину днем і нічю
п'явками кров ссуть з неї.

Скрутила квітка рожа
листки свої у болі;
невжеж цих кровопійців
не збудеться ніколи?

І вранці рожа мшицям
немов на злість, наругу
розцвила так чудово
як жадна квітка друга.

НА ПОЛОНИНАХ ВИРІС ЧОРНОГОРИ.

Тягнулись тіни стрункі та довжезні
з ялиць у лісі, як сонце сідало
за гори в вечір, і вітром холодним
зо скал та шпилів в яри завівало.

Стрункий мов тіни, білий, синьоокий,
вусок засіявсь, кучері над брови,
мов сокіл буйний, мов орел відважний
на полонинах виріс Чорногори.

Самий саміський розклав в лісі ватру,
підперсь на кріса і у мріях мріяв:
Ходив здобути волю і свободу —
не пощастило, все вітер розвіяв...

Розвіяв вітер буйний, лиш надія
на дні глибоко зісталася в серці...

НЕ ДОВГО БАРІТЬСЯ.

За Збруч на Україну
у поході йшли
стрільці, а за ними
ляхи в слід тягли.

Тремтіло щось німо
у серці й грудях,
як матері рідні
прощались в сльозах:

— Не довго баріться,
верніться усі,
як води заграють
гучні на весні. —

І грають ті води
не раз і не два,
лиш матерям в серці
зима, не весна.

І ГЛЯНУВ ВОРОГ ЛЮТО.

Одна спільна могила
зарівнана землею,
Проміння сонця світять
весною понад нею . . .

Квітки розквітли всюди,
земля зазеленіла,
лише спільна могила
осталась сіра, сіра . . .

Та звідкись тут взялися
фіялочки дві сині,
стрілецький гріб вкрасили
порожний мов пустиню.

Як сирітки розквітли . . .
і глянув ворог люто,
з корінням вирвав квіти
тай кинув у болото!

А ТОДІ ПОЛЬЩА ЗРОСТЕ.

Українських гайдамак
до Польщі в табори!
кольоністам землю їх
розділім, хай орють.

Заморім дітей, жінок
голодом до краю,
нам їх досить; до ноги
хай вже вимирають!

А тоді зросте Польща
від моря до моря,
зрадується польський рід,
позбувшись горя!

ПРАВО ЗА СИЛЬНІШИМ.

Мов соколи два сини
в боротьбі упали,
в обороні своїх прав
голови поклали.

І в недовзі поляки
рідній край покрили,
взяли батька до тюрми
мучили, убили . . .

За пів року кольоніст
вигнав матір з хати
з палицею у руках
в жебри йшла блукати.

Впала за селом під тин,
щоб не встати більше;
вітер їй до вух шептав:

— Право за сильнішим! —

ІЗ КАРТУСЬКОЇ БЕРЕЗИ.

Віє вітер від півночі
і нишком співає:
— Маю вісті із неволі
для свого краю:
Мруть по тюрмах тисячами
наші рідні браття
воріг тішиться, радіє,
твердне у завзятті.
Тож приладьте щире слово,
як буду вертати,
занесу їм на прощання,
щоб лекше вмірати. —

НЕ ВЕРНЕТЬСЯ НІКОЛИ.

Між скелями у горах
на озері мов морі
лебідка лебеділа
із лебідем у парі.
У глибині у водах
їм небо малювалось
блакитне та безкрає —
в нім жили і кохались.
З над скель надбігла хмарка
вся золотом повита,
зірвавсь лебідь в гору,
летить, щоб подивитись,
Орел кружляв високо,
вбив лебідя у хмарі...
Лебідка тужить, нудить,
чекає свої пари.

СИДИТЬ В ТЮРМІ ХОЛОДНІЙ

Сидить в тюрмі холодній
неначе сокіл хлопець,
не видить сонця, світла,
хоч як на волю хоче.

Пірвав би куті пута
та мури не пускають;
на сторожі наїздник,
наїздник всюди в краю.

Дівчина як калина
в садку на волі нудить,
широкий світ довкола,
та тісно їй у грудях,

Душею біля хлопця,
а хлопець біля неї,
їй тісно, хоч на волі,
йому широко в мрії.

ГОРЯЧО, ПАЛКО ПРИГОРТАЄ ХЛОПЕЦЬ.

У льох холодний замкнули дівчину,
що свого хлопця-повстанця скривала;
зі стелі каплі води безнастанно
одна по другій на неї спадали.

В темряві, в тиші, на мокрім камінні
нема де сісти ні до сну склонитись,
кожніська хвиля в загадці таємна,
що з нею воріг думає зробити.

І в тій безмежній втомі духа й тіла
в півсні обняла її насолода,
горячо, любо пригортає хлопець...
Проснулась... тільки каміння холодне...

СПІВАЄ СОЛОВЕЙКО.

Співає соловейко
у кліточці вузькій,
йому у грудях бється
так серденько маленьке.
В безмежній полетів би
він радості на волю —
залізні сіти кліти
не випустять ніколи.
І тужить соловейко,
а пісня його леться
в сльозах він гірко плаче,
крізь сльози він сміється.

ОСЬ ТУТ ВАМ І ГНИТИ.

**В Березі Картуській в'язнених аж жах
і кожної днини приводять нових,
а голод і холод, побої грізні
танцюють над ними в шаленім танці.
— Я місця вам зроблю — лях злотно кричить
хоч тисяч вас денно сюда приведуть.
Зразу вам вщиплю страшну і грізну,
що жерти вас буде як вовк дичину.
Ось тут вам і гнити батькам і синам
аж в дані остане земля ваша нам. —
І другої ночі на возі везуть
недужих на тиф та у табор дають.
І грянула пошесть... сотками що дня
вивозять померших на близьке багна,
і так щоб той пожар хороти не стих,
нових все приводять на місце старих.
І гине у цвіті наш рідний народ
далеко від дому... в багні його гріб.
Та вістка лунає: Польщі вже кінець!
Скінчився для в'язнів терновий вінець!**

ІЗ ПОЛЬКОЮ ОЖЕНИВСЬ.

— Від коли Бердичів кинув,
в Польщі пробуваєш,
як прекрасно по польському
говорити знаєш! —

— «В польську я ввійшов сімю,
в раю проживаю,
бо із полькою вженивсь,
тещу польку маю».

— На латинський обряд теж
перейшов поволі? —

— Правда, правда й діточок
я хрестив в косьцьолі. —

— Чи не думаєш зівсім
поляком зістати? —

— Ну, мабуть я ні іще,
але мої діти! —

АНІ ПОЛЯК, АНІ УКРАЇНЕЦЬ.

Не знав що рідне; виріс на чужині,
бо мати рідна по польськи співала
й молитву польську над ним говорила,
як кожен вечір до сну колисала.

Увидів в'язнів, що мав сторожити;
вони так дивно якомсь говорили...
Зовсім як батько... і не міг дивитись,
як їх поляки мучили і били.

В очах счорніло, у вухах шуміло,
що йому сталось, сам того й не знає:
в душі почала боротьба кипіти,
куди бездольний прихилитись має.

— Я ані поляк, ані українець —
в тяжкій задумі сказав з болем серця...
— Як маю жити молодий з катами,
то радше в муках з в'язнями умерти! —

НАЙШЛА ДИТЯ НА МОРОЗІ.

Найшла дитя на морозі,
в пеленці кричало;
жаль їй було, щоб не змерзло,
за своє узяла.

І бездітна і богата,
дитя колисала,
підріс хлопець, його в школу
щодня виряджала.

Прийшла ляшка бідолашка
— Я хлопцева мати,
не будеш ти гайдамаку
із його ховати;

Як виросте, відплатиться
за всі твої труди,
чей завяже міцно мотуз,
щоб не впала з дуба! —

УКРАЇНЕЦЬ І ПОЛЯК.

— У ярмі ти ляше був
й нарікаєш дуже,
забуваєш, що тебе
звільнили французи;
а тепер із сил усіх
других угнітаєш,
от коротку дійсно ти,
ляше, пам'ять маєш. —

— Ми привикли на ярмо,
українче гожий,
як не ходим в нім самі,
другому наложим. —

— Як привикли, почекай:
Бог чей допоможе,
будеш знову у ярмі
ляше, мій небоже! —

ПАЦИФІКАЦІЯ.

Як вечір покриє землю
огнями заблиснуть скрізь села,
це польські драгони гуляють
підпиті, сердиті весело.

І мучать до смерті невинних
на приказ панів із Варшави.
Народові польському хочуть
придбати цим вічної слави.

Герої замучені гинуть,
та закон незмінний буває,
що з їхніх кісток та із крові
герої нові виростають.

І дивна таємна ця сила
в народові нашім скриваєсь:
Живе він, хоч в муках, тортурах,
та скорше тиран сам сконає!

ТІНИ.

Ворон кряче над хрестами,
крячуть його діти;
місяць світить, видно тіни
від хрестів, від квітів.
Глянь-же мати, кажуть діти:
Тіні ці часами
мов голубки затрепочуть
своїми крильцями.
Й видають предивний голос
наче людські звуки,
що пригадують квиління
болю та розпуки.
Та це духи — ворон каже —
що лягли навіки,
як на села нападали
ватаги поляків.
Гляньте-ж дальше, за ярами
свідки ті могили,
що сотнями, тисячами
землю всюда вкрили.
Між хрестами по могилах
всюди те квиління
цих невинних жертв народніх,
цих-же духів — тіний.
Ті квиління, це нарада
як їм встати з гробу
змити, кривди, сльози, муки
свого народу...
Й довго, довго між хрестами
тіни мерехтіли...
Місяць скрився, а вороння
ранком відлетіло.

ВОНА НАМ ВСЮ ПРАВДУ РОЗКАЖЕ.

Росить дрібний дощик по полі,
пе воду Дністрову веселка...
— Спитаєм, сестричко, у неї,
де ділися батько і ненька.

Вона нам всю правду розкаже,
що з ними поляки зробили. —
Взяв хлопчик сестричку за ручку
і вітром по полі гонили...

Веселка всміхалася в далі
крізь сльози — дощові краплини,
а діти помокли й не всілі
зблизитись до неї з втоми.

І хлопчик всміхнувся крізь сльози:
— Сестричко — став сумно казати,
— спочиньмо у полі по втомі,
не легко до правди дістатись! —

ОЙ НЕНЬКО, ЯК ТЯЖКО В СЕРДЕНЬКУ.

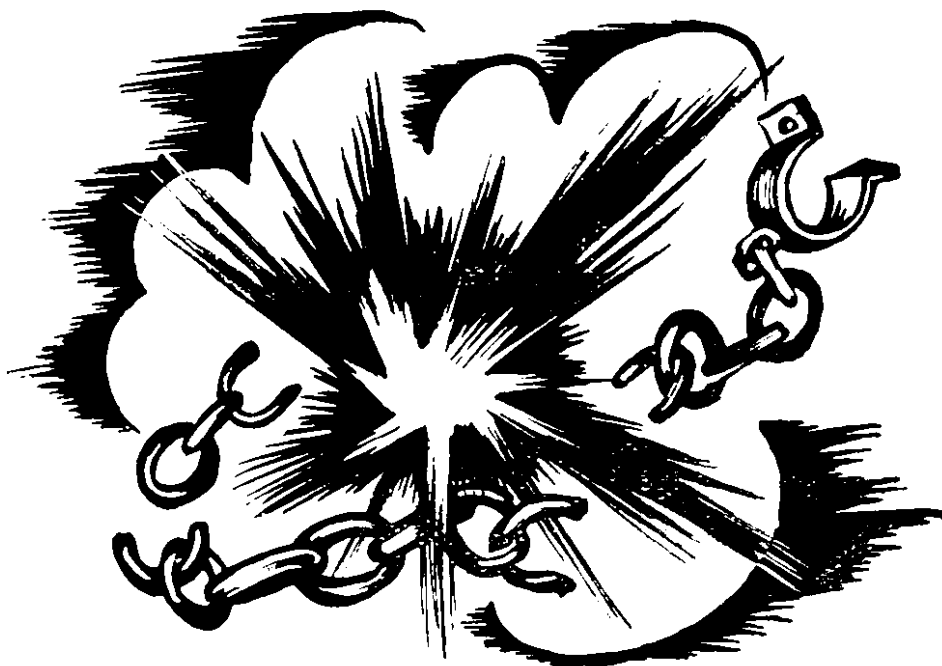
**Сиджу я в темниці, вязниці,
і трачу літа молоденькі;
пішов би я в кадри зелені . . . ,
Як тяжко і важко в серденьку!**

**Із крісом у лісі на волі
кувала-б зазуля весною,
розклали-б ми ватру у вечір,
а вранці пішли би до бою.**

**І вигнали-б ляха опришка,
що бідний край рідний руйнує.
Ой, ненько, як тяжко в серденьку,
в недолі, як волю почує.**

**Пішов би я в кадри зелені,
сиджу у темниці, в неволі
і трачу літа молоденькі . . .
не вернуться більше ніколи!**

ПРИЙДУ ТЕБЕ БАТЬКУ ЗВІЛЬНИТИ.

**Розклав свої гилля широко
в вишневім садочку дубочок,
із його маленький синочок
зірвав собі свіжий листочок.**

**Писав письмо скоро дрібненьке...
— Неси його вітре буйнесенський. —
І вітер заніс до вязниці
дубовий листочок свіженький.**

**— Як виросту скоро великий,
прийду тебе батьку звільнити;
я знаю, де кріс заховав ти
і вмю вже кулі набити. —**

**Читав письмо батько дрібненьке,
що син писав його маленький,
а сльози листочок зросили,
письмо дрібне синове вмили.**

ВСМІХНУЛАСЯ ЗОРЯ РОЖЕВА.

Ой кадрo зелена, таж нині
засуджених мають стріляти!
Гей кріса на плечі! Чимскорше
на коні вороні... звільняти!

Ведуть ляхи хлопців у поле
і кажуть ями їм копати...
Готові... Хвилину ще жити,
а потім заснути... і спати...

Ось видять і кадрu зелену...
закула зазуля на клені;
тож замість лопати зложити,
на ляха підняли в'язнені!

Рожева зоря усміхнулась,
кувала зазуля на клені,
верталася кадрa зелена,
а разом із нею в'язнені.

ЖИВИМ НЕ ЗДАЙСЯ У РУКИ ВОРОЖІ.

— Втікай мій сину, вже йдуть за тобою,
втікай у гори і візьми оружжя.
Голодний, гнаний ціле життя своє!...
Живим не здайся у руки ворожі! —

Поклала свічку перед Матір Божу
Спаси мого сина — у сльозах молила,
не дай попасти у руки ворожі!...
Прийшли поляки, його не зловили.

— Ти скрила сина! На пострах всім другим
тебе розпнемо на стіну за його! —
Розпяли матір вісімдесятьлітню...
З ран каплі крові спливали на ноги.

Молилась даьше... свічка догоряла
і згасла разом із життям старої,
тільки хто глянув, мов отруйні стріли
його прошили аж до кости й крові.

НЕСИ МЕНЕ, КОНЮ, ДЕ ВОРІГ ГУЛЯЄ.

У рідному краю чужинець гуляє,
а я молоденький по лісах тиняюсь.

Чужинець гуляє тай пє — бенкетує,
а я молоденький нуджу та горюю.

Ой розложу ватру, хай горить, палає,
та над раннім ранком коня осідлаю.

Неси мене, коню, де воріг гуляє;
як зійде лиш сонце, його привітаю.

Як, коню вороний, поляжу я в бою,
то вигреби яму глибоку ногою.

Дай знати родині, дай знати дівчині,
Хай ввидять могилу, в якій я спочинув.

ТЕБЕ ВІЗЬМУ РАДШЕ ДРУЖЕ.

Ходив же я скоростріле,
до бою з тобою,
тепер тебе заховаю
під цею скалою.

Нехай тобі, скоростріле,
шумить смеречина,
а я піду молоденький
тайком до дівчини.

Колиб однак та пригожа
настала хвилина,
тебе візьму радше друже,
а кину дівчину.

ЗА ХЛІБ НАШ.

За хліб наш, що тяжко
зароблений в поті,
по тюрмах голодні
сидять наші діти.

Вважайте, щоб нагло
й на вас що не впало
як дуже вберетесь
в чуже із кривд сало.

Бо грається часто
судьба з ким захоче;
заграється й з вами
іще на будуче.

ВІРУ ПОЛЯКИ СПАСЛИ.

— Богом дана польська власть —
вчив так піп в казанні
— віру поляки спасли,
будьмо їм льяльні! —

Гнали інших вороги
до тюрми, неволі
тай пігнали і попа
в своїй самоволі.

Там їх мучили що день,
винен хто, не винен
і сказав піп правду всім
як казати повинен:

— Не від Бога польська власть
тільки від чортяки,
тай і віри нам ніяк
не спасли поляки! —

І замучили його
так як других грізно;
перед смертю він прозрів,
тільки що за пізно!

ПОЛЬЩА В СУДОРОГАХ.

Ось Польща конає,
собою трясє,
кожніська година
почислена вже.
 Із западу чути
 страшний рев канон . . .
 Йде похід в'язнених
 зі Львова в Радам.
У поході мати,
а хлопчик малий
біжить навздогіння
в страсі мов не свій.
 На конях поляки
 з шаблями в руках
 женуть мов отару
 людей в порохах;
а доля нещасна
на кожного жде,
стріляють за тими,
хто позаду йде.
 Омлілий з утоми
 хлопчина паде.
 Побачила мати,
 до його жене.
Вмить вистріл! Із груди
мов джерело кров . . .
валиться на сина
що з втоми упав!

НАША НАРОДНЯ ЖЕРТВА.

У жорстокості ляхи
вже кінця не мали,
в'язнів мучили... вкінці
в льох замурували. —
Та розпалася Польща,
але увязнені
не збудилися зі сну —
твердо сплять до нині...
— Злочин цей, ляхи, пятно
вам і вашим дітям! —
— Ні, ця мужність вийде нам
в славу перед світом! —

З ПРОБИТИМ СЕРЦЕМ СПОКІЙНО ЛЕЖАЛА.

Убили матір, а батька розпяли
на дверях хати, і черга на діти...
Дрожали й очі затисли руками,
щоби на болі батьків не глядіти.

— По польську мувце — а діти не знали...
За руки й ноги вояки зловили,
язики з ротів всім повитягали
й на стіл їх міцно цвяхами прибили.

Вдушились діти, кров стекла із батька,
ляхи розбіглись других катувати;
з пробитим серцем спокійно лежала,
не бачивши муки дітей своїх, мати!

ПІДЧАС НАСТУПУ КІМЦІВ НА ВАРШАВУ.

Ранені лежать на каміннях
над Вислою біля Варшави,
а бомби за бомбами рвуться,
вогнями аж небо криваве.

— За Польщу ми гинемо друже,
ту Польщу що кров із нас ссала,
що матерів рідних в'язнених
по тюрмах в неволі держала.

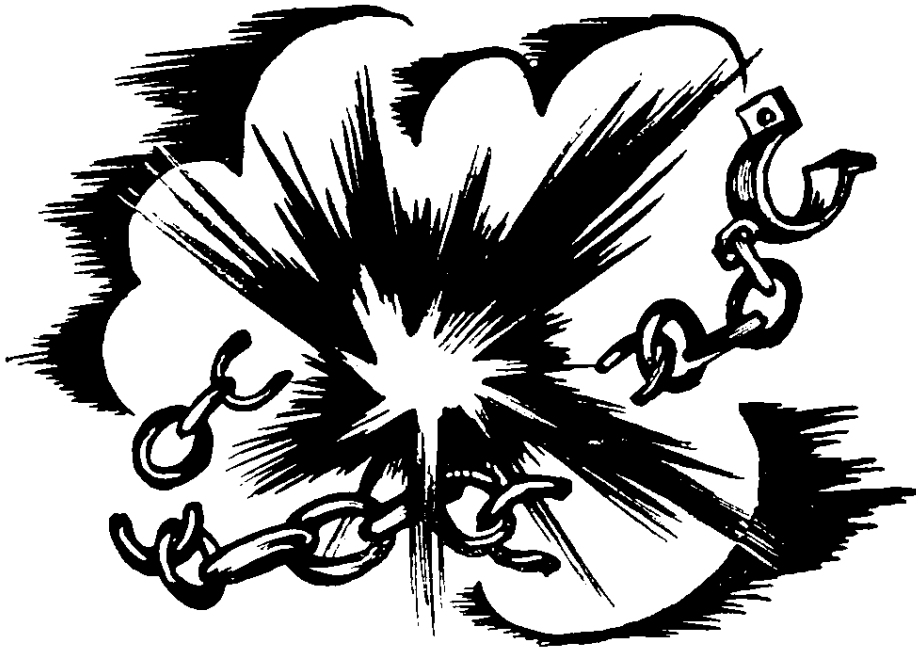
Кровавлять нам рани у грудях;
однако нам, брате, вмирати.
тож биймо ляхів, що втікають —!...
І взялись до крісів стріляти...

Вернули ляхи до ранених,
живцем на шматочки їх рвали.
Вогнями аж небо палало,
гармати до сну присипляли...

ПОСТАРІВСЯ В ЧУЖИНІ.

Там на місці тім самім
сперед дваццять років
точнісінько як тепер
був наступ поляків.
Мій син любий одинак
здержував навалу,
стовпи диму та землі
неслися під хмари.
Громи від гранат ревли,
огняні язики
запалили небосклін,
крови текли ріки...
Точнісінько як тепер! —
І старенька мати
ніби вийшла за поріг
сина зустрічати.
І дивиться, чи це сон
чи привид — не знає.
Дійсно син її іде —
поляк утікає.
Постарівся в чужині...
сину одиначе!...
повалилась... син замкнув
в неї скляні вочі...

НЕ ЙДУТЬ СТРІЛЬЦІ ДО ЛЬВОВА.

**Паде пожовкле листя,
вкриває гріб свободи,
що в розцвіті лях дикий
зломив її зо злоби...**

**Та вже й Польща діждалась
грізного свого скону...
із чужини повернуть
тепер стрільці до дому...**

**Давить на серці туга
не вернуться, я знаю...
у чужині загинуть
не в ріднім нашім краю.**

УКРАЇНА.

У полі недолі
на маках-квітках
лежиш одинока,
а рани в грудях;

глибокi ті рани
а з серця аж з дна
лиш капля каплинку
крівці доганя

І барвить пурпуром
червоні квітки,
а темно-багряно
зелені листки.

Шум, шепіт з далека
вітрець завіва:
— Ніхто не pomoже
Вкраїно моя! —

І ВИРВАВСЯ В ЙОГО ЗВУК ГРОМОМ.

**Проснувся і глянув на небо,
що вчора ще синє стояло,
а нині вже сонце пурпуром
проміння по синні розляло.**

**В блакитні багряні заграви
зливалися в обріях звільна
з землею, що впилася кровю,
у цілість, в тюрму нероздільну.**

**В тюрмі цій і люди мов злуди,
в багряній від крові заслоні,
скрізь бродять, немов божевільні
в вогнях із ножами в долоні.**

**І вирвався в його звук громом
із груди, що лився без краю:
— Злочинці, вам вмерти-б як жертвам,
що в крові, в огнях умірають. —**

ОСТАВСЯ ТІЛЬКИ СПОМИН.

Тяжкі нависли хмари,
гуде, клекоче німо...
це воріг агітує,
так бреше в вічі сміло.

Посипавсь град камінням,
покрит поля і ниви...
розстрілюють невинних
євреї юродиві.

Розвіяв вітер хмари,
пташок рознісся гомін,
засяяло проміння...
остався тільки спомин...

В НЕЗНАНЕ.

Летять на південь птиці
в похмурі дні осінні;
всміхається їм щастя
у далечі безмірній.
І сил своїх останніх
у леті добувають,
де мрії їх леліють,
в проміннях сонця грають.
Стремління вже у цілі!...
кругом піски, пустиня...
последні сили гинуть,
огнем палить проміння!

ПІДУ ВОЮВАТИ.

**Шуми мені, друже-луже,
шуми, Дніпре дужий,
бо я нуджу молоденький,
за волею тужу.**

**Здоптав її воріг лютий,
наїздник проклятий!
Візьму кріса через плечі,
підумуювати.**

**Дівчинонько моя люба,
не плач, не журися!
як що би я не вернувся,
то другий знайдеться.**

СМІЛО ЛИШ БОРІТЬСЯ.

**Як поляжу я у бою,
хлопці не журіться!
Другий поведе вас в наступ,
сміло лиш боріться!**

**Не біда, як хто з нас впаде, —
лиш тоді настане,
як наш нарід лютий воріг
закує в кайдани.**

**Згину, хлопці, хай зістану
у широкім полі,
ви здобудьте для народу
і славу і волю!**

лягли як один.

Чорніє туманом
курява мов тінь,
несеться високо
гень, гень в небосклін.
Загули гармати,
гранати падуть...
— Відбиймо! Стріляймо!
На лаву ось тут! —
Гармати та кріси
киплять всі гуртом...
— Не стало набоїв,
з ножами притьмом! —
— З ножами до бою! —
кричать всі: — Гура! —
Зірвались як буря
і кров потекла...
Безкрає шаління,
без меж, без кінця...
Та перемагає
ворожа рука.
І тихо настало...
Лягли як один
під Крутами діти,
порубані в пені.
Лиш вітер тужливо
над ними завив...
Втікав тихо воріг,
щоб їх не збудив.

ДВІСТІ ТИСЯЧ.

Двісті тисяч через Збруч
йшло на Україну
молоденьких хлопців враз,
кинувши родину.

Та ціла дорога їх
в Київ, і ще далі
вкрилась костями як сніг,
де лиш не блукали.

Впали у борні одні
другі знов заснули
від зарази раз на все
якби і не були.

Двісті тисяч рідний край
йшло обороняти,
а вернулося домів?
Краще й не питати...

ЗІЙДЕ МОГУТНЯ СИЛА.

Схилив свою корону
міцний дуб на роздоллі.
Сильне його коріння
скровавлене за волю.

В ногах його упали
соколи молодії
за матір свою рідну,
за золотії мрії.

Та прийде час: з погною,
кісток цих, цеї крові
зійде могутня сила,
пірве тяжкі окуви!

ОБНЯВ, ПРИГОРНУВ.

**Підняв на Кавказі
корону рясну,
розтяг свої віття
оріх в ширину.**

**Та бачить: В Карпатах
ялиця свої
спустила додолу
галуззя стрункі.**

**Він руку подав їй,
обняв, пригорнув;
ніколи щасливий
такий ще не був.**

У НАШІМ НАМИСТІ.

**Заблисли у ранці
у тисяч красках
перлини — росинки
по наших степах.**

**А сонце всміхнулось
весело в горі,
сплело з цих перлинок
намисто собі.**

**У нашім намисті
по небі плило
і пишно гордилось...
аж спати лягло.**

ЗЛЕТІЛОСЬ ВОРОННЯ.

**Лютує зараза
жахлива, страшна
і косить і нищить
козацьке життя.**

**— Ведіть нас до бою —
маячать стрільці.**

**— Хай згинем хоробро
з оружжам в руці! —**

**— Ось воріг сміється —
один з них кричить:**

**— Він тут недалеко... —
зриваєсь біжить.**

**Мороз під ногами
скрипить як на сміх,
а босий в сорочці
сідає на сніг...**

**Злетілось вороння
на поле, де сів
стрілець, що в горячці
до бою летів.**

НЕМА ПОНАД КРІСА У СВІТІ.

**Ходив він що ночі на чати
у гай над потоком в долині,
чекала у зустріч на його
вже з вечора люба дівчина.**

**Всю нічку співав соловейко,
вони його вдвоє не чули;
в них билися серця в обняттях
горячо та палко з любови.**

**Друзі його жартом сміялись:
що тягне його все на чати?
Нема понад палкість стрільцеву —
чиж може закоханий спати?**

**Трубіли в похід, у дорогу,
на ворога в бій наступати;
в ряди він невиспаний мусів,
не було часу й попрощатись.**

А ДІТИ ЧЕКАЮТЬ НА МАМУ.

**В руках шматок хліба гіренький ...
а діти на його чекають ...
Сніжиночка ловить сніжинку,
легонько в танкові гуляють.**

**Упала ... Мороз затис зуби ...
І дальше не зробить ні кроку.
Втім бачить: Послідне грабують
й вивозять в чужину далеку ;**

**а з півночі зоря кривава
смертельним їй полум'ям дише ...
та діти дрижать у страхові ...
Вітрець до спочинку колише ...**

**Повіки і руки і ноги
мертвіють та ціпнуть помалу,
а проблески думки у неї
впоследне іскрами заграли:**

**Умрете ви з голоду діти
і я не заплачу над вами ...
Сніжинки гуляють у вітрі ...
а діти чекають на маму.**

БОРОТИСЬ БУДУ АЖ ДО ПЕРЕМОГИ.

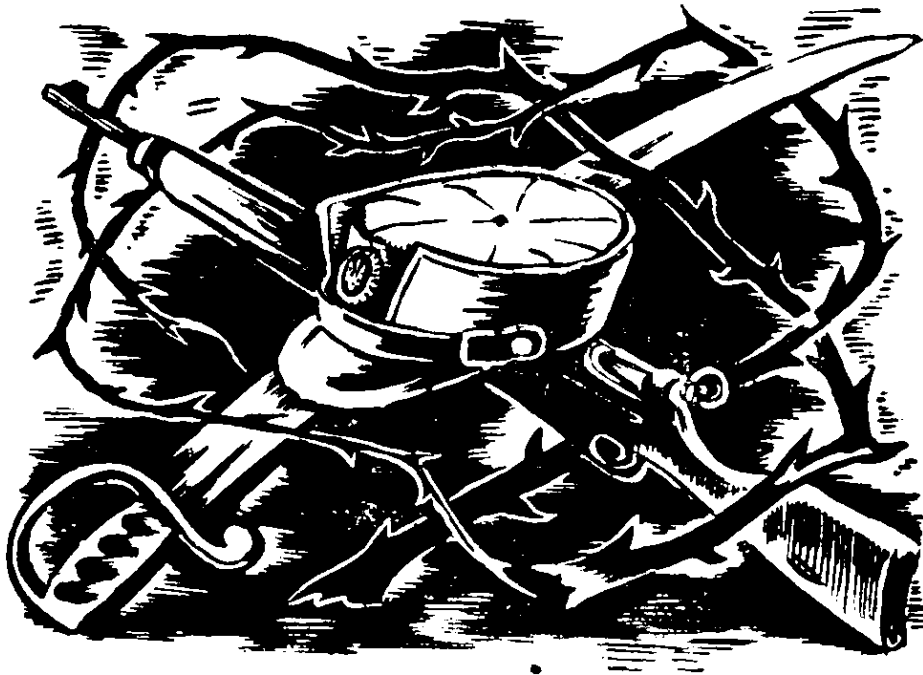
**Сідало сонце за ліси, за гори,
пурпуром ляло останні проміння,
боліло в серці й голова боліла,
здусити тяжко у душі терпіння.**

**Розбурхав вітер кучері над брови,
лице поблідло свіже та румяне,
блакитні очі злегка потемніли,
рука кремезна із втоми вяне.**

**Горять скрізь села, горить рідна хата,
шаліє воріг, жінки, діти плачуть;
на кіса сперся: — Мати моя люба,
дівчино мила, коли вас побачу?**

**— Не здамся, піду в чужину холодну,
де терням острим стеляться дороги.
Ах рідний краю, тобі присягаю:
боротись буду аж до перемоги!**

ВИЗВОЛЯТИ ІШЛИ.

Не орли це із хмар,
а борці під Базар
із неволі в неволю летіли.
І не маки, а кров,
трупи наче покров
землю густо вкраїнську покрили.

Без оружа вони
визволяти ішли
братів рідних з чужої неволі.
Та лягли як один
всі порубані впень
серед поля важкої недолі.

СИНУ, ЯНИЧАРЕ!

Зложив папері білі, не червоні,
в його очах лиш вони червоніли...
— Це батьків присуд з перед пяти років, —
і глянув, мами папері білили...

— Тяжка робота, за каторжну тяжча. —
Втирав помалу з чола каплі поту
і крикнув грізно наче божевільний:
— Сюда впровадьте, хай її побачу. —

Ввійшла старенька: — Сину, яничаре!
Безсильна стою тепер біля тебе,
так як в колищі зперед двацять років
ти гравсь безсильний колісь біля мене. —

Втирав холодні з чола каплі поту,
жорстоко мамі ув очі дивився,
в тій мент чекала кулі із нагана...
однак від кулі сам він повалився.

В любові безмежній схилилася низько,
над ним склонилась: — Яничаре — сину,
тебе любила надівсе у світі,
з любви до мене ти нині загинув! —

НАРОДУ ВКРАЇНСЬКОГО ДІТИ.

У польський я армії, брате.
Голодний, невдтий, немитий
і тисячі-тисяч таких нас
народу українського діти.

Добробут, маєток ворожий
ми груддю своєю хороним,
а материй наших та рідних
в сніги та пустині нам гонять.

І учать нас, брате, топтати,
що наше, що рідне, що любе,
хоч хорі, зболілі в нас серця
та не скаменілі у грудях.

І станеш ще, брате, зі мною
і тисячі-тисяч нас стане
до бою за волю народу
на поклик, як час цей настане.

ВІТРЕЦЬ У ВОЛОССІ ЇХ ГРАВСЯ.

**Забрали батьків, розстріляли,
остало дітей малих двоє,
взяв братчик сестричку за руку,
побігли в широкеє поле.**

**Ніч темна, холодна накрила
дітей безпризорних в степові
і плакали гірко в розпуці,
голодні, в безмежнім страхові.**

**Зубате, крилате страхіття
там повзло, а там бовваніло;
здавило щось віддих у грудях
і ноги тремтіли та мліли.**

**У досвітку ранком заснули
і сниться: Принесла їм мати
і їсти і пити, і стала
їх мити, чесати, вдягати.**

**Розглянулось сонце по полі:
Вітрець у волоссі їх грався,
а усміх веселий, щасливий
в обличчі дітей малювався.**

ЗАТЕ Я НАСТАВНИК.

**Кутив безжурно, пуснав з диму кола
такі преріжні як там у заводі,
лиш ці крутились у легкім танкові
й щезали звільна у своєму ході.**

**Там кола горя шуміли, гуділи...
а безнадійні сірі дні за днями
текли мов води пливуть у потоці...
й були-б пили так цілими роками...**

**Та я вас зрадив!... За те я наставник!...
Борці за волю! Друзі мої в горі!
Я бачу вашу кров, де тільки гляну,
у ній я тону неначе у морі!...**

**Хмаринки диму помалу щезали,
безжурність щезла, не кутив, а вочі
затис руками що сили, що мога,
щоб крові тої не видів, не бачив.**

КОЛИСКУ КОЛИСАЛА.

Колиску колисала
й співала із розпуки:
Як виростеш мій сину,
пімстиш батьківські муки...

А лях ввійшов у хату
узав із рук дитину,
ударив головою
в стіну і син загинув;

та випустив з нагана
дві кулі мамі в груди:
Про пімсту ти співати
вже більше чей не будеш!

Схопила сина в руки
і пісню продовжала...
а кров із груди личко
дитині обмивала.

ПРИЙДЕТЬСЯ ЩЕ МАТІР ЗАБРАТИ.

**Жмуточок цвіточок у вазі
хилив свої віття в долину,
а запах ішов по світлиці,
глядів-жеж він сумно хвилину.**

**Ці білі лелії дівчина
із рання мені дарувала,
щоб випустив брата на волю,
крізь сльози просила, благала.**

**Та брат її ніччю убитий,
закопаний в чистому полі,
не знав я, яка вона гарна...
запізно... а була би моя...**

**Прийдеться ще матір забрати,
то прийде до мене у друге...
стеливсь запах цвітів у хаті,
його удихував він в груди**

КУПАЮТЬСЯ В РОЗКОШАХ.

**Яке життя чудове
для тих, що кров ссуть з других!
для них проміння сонця
іскриться наче в дугах.**

**Безжурно, без турботи
на крилах мрій літають,
купаються в розкошах,
розкоші одівають.**

**Якщо судьба заграєсь,
оберне верх до споду,
не глядайте, ви ссані
у пімсті насолоди!**

БОРЦЯМ ЗА ВОЛЮ.

**Тягнуть супи свіжі трупи,
заривають в глину,
зарівнюють зі землею,
щоб і слід загинув.**

**Тільки крот борцям за волю
стиха тайком ніччю,
невеличку хоч могилку
зриє в пам'ять вічну.**

НАСІЛО ВОРОННЯ.

Тополя високо
підняла корону,
насіло вороння,
гне віття до долу.

І криче до схочу,
наївшия трупу,
що в полі навезли
цілісінькі купи.

А вітер повіяв,
тополя у полі
зігнула корону
в журбі та у болі.

Злетіло вороння,
пімчалось на трупи,
що в полі широкім
поскладані в купи.

ЧОГО, ДИТИНО ПЛАЧЕШ?

Чого дитино плачеш?
за рідним батьком своїм,
що згинув на туртурах
в темниці від побоїв?

Та це лише каплина
в безкрайому тім морі
страшного лихоліття,
що впало на наш нарід!

Носи у серці віру,
що зможеш чей дожити,
щоб ріки сліз і крові
своїх батьків пімстити!

ІЗ МАТІРНИМ СЕРЦЕМ.

Розпука і голод
і холод гуртом
взялися за руки,
танцюють кругом.

А мати в крузі тім —
а сльози в очах —
дитину, що гине
держить на руках.

Мов гад зимний вітер
крізь вікна шипить:
— Голодне вмирає...
в останнє дрижить...

Вже вмерло! — Розпука
з грудий серце рве,
а мати зімліла
на землю паде...

Із матірним серцем
танцюють гуртом
ропука і голод
і холод разом.

НЕЗАБУДЬКА.

Із берега потока
гляділа в воду квітка,
в віночку синьо-жовтім
дрібненька незабудька.

День вдень що ранку мила
росою личко синє
і мріяла про щастя,
яке їй зустріне.

Її насильно в мріях
чужа рука зірвала,
та радості не мала,
бо квітонька зівяла.

ТИ МАТИ МАЄШ ЖАТИ.

Лани пшениці, жита
сягають за обрії,
мов золото жовтіють...
Не твої, а чужії.

Ти, мати, маєш жати,
мала твоя дитина
хай бавиться та лазить
по гострій, по стернині.

Голодна... ані зерна
до уст не смієш взяти;
ти жни, останні сили
у сніп тобі вкладати!

Устала... біля жита
лягла, щоб більш не встати...
Без матери дитині
в стернині тяжко гратись.

ТИ ГРАЄШСЯ ДИТИНО?

Ти граєшся дитино?
Щасливий вік у тебе!
Не знаєш, туги, болю;
у твоєму серці небо!

Тобі й не прийде в думку,
що ще в житті чекає
на тім шляху тернистім,
де доля з кожним граєсь.

Аж виростеш, увидиш,
що ані в сні не мрієш...
та грайся лиш спокійно,
в борні життя зустрієш.

ЯК КРАСНО В СВІТІ, А Я ХОЧУ ЖИТИ.

**На поле вийшла за село далеко,
присіла звільна, бо дальше невилі,
широко всюди трави зеленіли,
весняні квіти всміхались весело.**

**Проміння сонця жито золотило,
що ще колосся не пустило з себе;
в леготі вітру хвилювало морем,
в горі блакитне синілося небо.**

**Мотиль надлетів, мушка забреніла;
їй жайворонок співав на прощання
в житті в посліднє, в буйнім, молодечім,
що вяло марно і всихало зрання.**

**Померли браття та матір із нужди...
Як красно в світі, а я гину в цвіті!
Невжеж не встати мені з місця цього?
Будьте прокляті вороги навіки!**

ХИЛИТЬ МАТИ ГОЛОВОНЬКУ

**Хилить мати головоньку
над своїм дитятем:
Виростеш, то будеш потом
ниву засівати.**

**Вицвіте із того поту
терня та бодяча,
як лад ксвий теперішній
остре та колюче.**

**А покосиш, напечеш хліб,
спросиш воріженьків,
хай-жеж знають, що й для них то,
мсже быть гіренько.**

РОДИННЕ ГНІЗДЕЧКО.

**От сплів собі гніздочко
при грудочці землиці
маленький жайворонок
у ланові пшениці.**

**Та дітям своїм квітам
раз враз ксмашки носить,
радіє, чей дозріють
скоріш, чим лан покосять.**

**І склалось щось страшного:
йому дітей забрали;
його родинне щастя
жсрстоко зруйнували.**

**І плаче жайворонок
летить під небо синє,
благає в Бога поміч,
у далеч голос лине . . .**

ДРУГЕ ЛИХОЛІТТЯ.

Села зникли, прорідили,
а сади зелені
повсихали, лиш руїна
простяглася нині.

По широкому по полі
виють сіроманці,
свіжі кості обгризають
звечера та вранці.

Про це горе безконечне
про це лихоліття
чи розкажуть батьки внукам
внуки своїм дітям?

ХАЙ ПРИЙДЕ ВЖЕ ТОЙ ЧАС.

Ах Дніпре, дужий Дніпре!
Як хвилі тече бють,
ті хвилі силу, волю
погребану несуть.

Та прийде час відплати —
лявіною вона
далеко розіллється
з самісінького дна. —

Захопить міліони
в кровавий танок гень,
ах Дніпре, дужий Дніпре
хай прийде вже той день!

В НЕВОЛІ, В ЛИХОЛІТТІ.

**В неволі, в лихолітті
усе в нас зрабували,
імя лише осталося
тай те нам осміяли.**

**Та іскорка надії
в серцях зболілих тліє
хоч попелом прикрита,
та горяччю жевріє.**

**А хто її придусить
не треба тому й жити,
бо чим огонь свободи
він зможе розпалити?**

УСОХ ДУБ НА РОЗДОЛЛІ.

**Усох дуб на роздоллі,
яка була то сила!...
страшнії бурі й вихри
вона сміло зносила.**

**У його віттях птиці
що весни гнізда клали,
і співом своїм красним
долину звеселяли.**

**Держав корону гордо
міцний дуб на роздоллі,
король дерев у полі,
пан долі їх, недолі.**

**Та час прийшов останній,
листки зівяли в дуба...
Невжеж так в лихолітті
також і з нами буде?**

Я БРАТ ВАШ РІДНИЙ.

Проміння сонця раннім ранком
заграло в тисячі красках,
в росі, краплинах, на волоссі
та на рясницях і бровах,

тих в'язнів, що по днях та ночах
копають в багнах та ровах;
блідні, запалі їхні лиця,
погас вогонь у їх вочах.

Сильніш рубінів, діамантів
засяли каплі ті за дня,
— Це не злочинці — скрикнув сторож
— це жертва народня страшна! —

Нагай упав із рук на землю
і станув грізний сторож в ряд,
узяв лопату в свої руки...
— Я брат ваш рідний, а не кат! —

В ТЮРЕМНІЙ РОБОТІ.

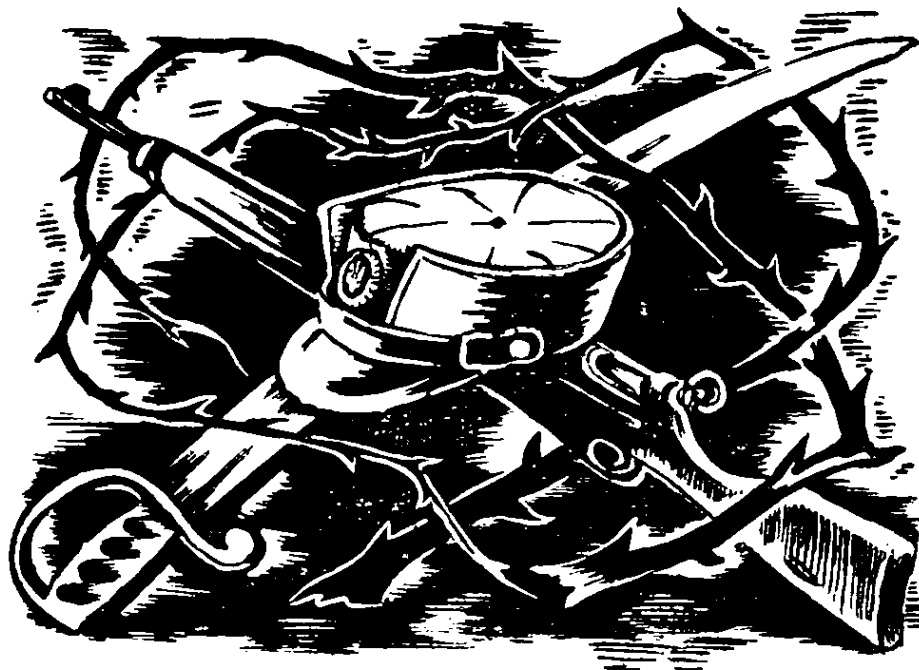
**Вказалася хмарка з полудня
у обрях наче дівчина;
русяве волосся спливало
по плечах та грудях в долину.**

**Помалу мов в морі зникала,
лиш коси русяві остали,
тай тії немов у безодні
на синому небі щезали.**

**А мрії його полинули
далеко на рідну Україну
в вишневім садочку квітками
омаяли дома дівчину.**

**В чужині в тюремній роботі
з'явилася гарна хвилинка,
коротко тревала у мріях
і зникла неначе хмарина!**

І ТАК В БОЛОТІ Й ЗІГНІЄ.

Підемо разом, уставай
і те — вставай — таке страшне
в ночі у тиші на селі,
що серце, душу в кусні рве.

Без повороття путь... куди?
Мовчи! Скоріше уставай!
Зірветься мати у півсні:
— Куди дитино, пострівай! —

Ніщо стрівать і поженуть
ніхто не знає, де, куди,
в ночі у тиші із села,
за ним пропадуть і сліди...

Не ввидить мати сина більш,
в кайданах, ляцьких він умре
В болото кинуть його труп,
і так в болоті й зігніє.

ШУМЛЯТЬ ТУЖНО ДЕБРИ.

Шумлять ліси тужно,
по всюдах усіх,
отець чує в шумі
зойк дітей своїх.

Осталися дома
на рідній землі
а батька заслали
кудись в пустарі.

І тисячі тисяч
забрали з домів
пригнали у дебри
нещасних батьків.

Діточий зойк дивний
та плач материй
несеться широко
зловіщій, сумний.

Заткав отець вуха,
даремний труд цей:
із шумом все чує
плач своїх дітей;
почав утікати,
не знає куда,
бо дебрам безкраїм
немає кінця.

САМИЙ Я ОСТАВСЯ НА СВІТІ.

**Утік із тюремної праці
і ніччю мов злодій підкрався
до своєї малої хатини,
де він ще дитиною грався.**

**Понура самотність прошила
за серце здавила і стисла,
бо вікна у хаті побиті,
а стріха подерта нависла.**

**Лиш місяць зза хмари заглянув,
сова на дахові сиділа,
денеде всміхнулася зірка
в водиці криниці відбилась.**

**Поглянув у вікна розбиті,
не видно нікого в хатині;
самий я остався на світі!
Де ділася жінка й дитина? —**

ПРОСНУЛАСЬ І КРИКНУЛА МАМО.

**Забрали від мами дитину,
мов цвітку зірвали з корони,
тож плакало довго, тужливо,
і стало втихати з втоми.**

**Заснуло . . . а вітер легенький
одітий цвітками-листочками
і простоволосий і босий
в лице його гладив крильцями.**

**Неначе метелик красавець
зривався, втікав і вертався,
в промінні мінився красками
та в сні із дитиною грався.**

**Дитина сягала руками,
зловити за крильця хотіла,
а усміх відбивсь на обличчі,
щаслива у серці раділа.**

**Проснулась і крикнула: Мамо!
А мами не видно, не чути . . .
лиш мури холодні городця
і другі такі самі діти.**

МРІЇ СВОБОДИ.

Широко ярами
шуварі шумлять,
шепочуть щось тихо,
тайком шелестять.

В них криються мрії
батьків і дідів,
ті мрії свободи,
що воріг здусив.

А вітер тихенько
розносить рядом
по городах, селах
ці мрії кругом,
щоб вибухли в силі
як час лиш прийде,
та масами нарід
стихія пірве.

А ЩО-Ж ТИ МІЙ НАРОДЕ.

Замкнеш дрібну комашку,
ця беться у віконці,
бо хоче на свободу,
де світить, гріє сонце.

Лиш труп її холодний
знайдеш в віконці зрання.
Що рвався на свободу
та згинув у бажанні.

Дрібненька ця тваринка,
а що-ж ти мій народе,
закутий у кайдани
не тужиш по свободі?

ЖЕВРІЄ ІСКРА ВОЛІ.

**Огні горять, денедє
спалахнуть та вгасають,
жевріють іскри всюди,
пожежу внутр ховають.**

**Повстання за повстанням
то вирине то стихне.**

**Тут воріг хоч придусить,
то там воно заблісне.**

І так кінця не має...

у серці тайком скрита

жевріє іскра волі

народньої сповита.

**Ніхто страху не має,
нехай ляхи стріляють,
кров вільна бє у грудях,
хоч точать, розливають.**

СЕЛО ПІДЕ ІЗ ДИМОМ.

**Село дримає тихо,
лиш скрито у ярові
острять ножі повстанці
бліскучі, бо стальові.**

**З ножами на оружжа
підуть повстанці ніччю,
ножі забліснуть в грудях
ворожих при зустріччі.**

**І на часок короткий
село свобідне буде,
та знову лях проклятий...
із пімстою добуде.**

**Село піде із димом
а над людьми із рання
на згарищах ще свіжих
закрякає вороння.**

ПОВСТАНЕЦЬ.

**Вірлиним оком глядів він у далеч,
лишив там батька, матір, і дівчину,
його русяві кучері у вітрі
спливали, бились по лиці без впину.**

**Чекав на наказ кінь його вороний
та з ним пігнався назад, де бреніли
й шуміли йому кулі біля вуха
і мчався вітром поміж скоростріли.**

**Пригнався до дому, хата догоряла
з грудий ручай крові в козака розлився
а батько, матір, мила в огні тліли
і кінь спіткнувся, козак повалився.**

**Склонивсь кінь вірний на передні ноги,
а буйна грива відкрила пана свого,
втім ляцька куля в чоло залетіла —
звалився біля хлопця молодого.**

**Лежав з вороним козак при огневі,
втих буйний вітер, втихли скоростріли,
а батько, матір та люба дівчина
в огні горіли, а кості їх тліли.**

СТОЯТЬ ПОЛЯ ОБЛОГОМ.

**Стоять поля облогом,
зарослі бурянами,
колись моря пшениці
хилилися габами.**

**Ніхто їх не пооре,
ніхто їх не засіє.
могила тут сіріє
і там могила мріє.**

**У цій могилі батько,
у тій могилі мати
і діти сплять на віки,
також не йдуть орати.**

**Рядками полилися
дощу сльозинки з хмари.
Ах рідні наші ниви,
невжеж чужий пооре?**

НЕ ЧУТИ БІЛЬШЕ ДЗВОНІВ.

**Замовкли, заніміли,
не дзвонять більше дзвони;
колись лунав їх голос
гень, гень до небосклону,**

**і в серцях відбивався
сотнями відгомонів;
замовкли, заніміли,
не чути більше дзвонів.**

**Осталась лиш надія
на дні глибоко в серці,
що чейже ще задзвонять
бодай колись по смерті!**

СВОБОДА, ВОЛЯ, ЦЕ ВОГОНЬ.

**Свобода, воля, це вогонь,
що полум'ям палає;
від його кров у нас кипить,
кипіти не вгаває.**

**І не згасить його терор
ворожий, ані кулі;
вогонь не згасне в грудях нам
в святій любові до волі.**

**А вибухне немов вулькан,
лявіною покотить
й широко мільйони враз
до боротьби захопить...**

ЧЕЙ ЛИСТЯ РОЗІВЕТЬСЯ.

**Береза тужно хилить
головоньку в долину:
Ах, я була інакша
у весняную днину.**

**Співали любо птиці
і цвів пахучий цвіт,
а нині метелиця
завіяла весь світ.**

**Та вірю я в час кращий,
я вірю в те одно:
Чей листя розіветься
ще краще як було!**

ПІШОВ У ХОЛОДНУ ЧУЖИНУ.

**У гаю при бистрім ручаю
прощав стрілець свою дівчину;
жмуточок цвіток дарувала —
співала пташина в тернині.**

**Чей в бою не згину дівчино,
поверну до тебе з походу,
зустрінемось в гаю у маю
при бистрім ручаю у броду.**

**Над ухом за шапкою в хлопця
васильки-квітки не зівяли,
у боях у полі не згинув
пташина в тернині співала.**

**У гаю при бистрім ручаю
близь броду чекала дівчина,
до неї козак не вернувся,
пішов у холодну чужину.**

ЛЯГЛА БІЛЯ БАТЬКА СПОЧИТИ.

При бистрому броді у лузі
розквітла в долині калина,
а кровю своєю листочки
зросила зарання дівчина.

Летіла, де мрії її золоті
леліяли долю свободу,
найшла її куля ворожа
у тіні калини близь броду.

Біленькі цвіточки калини
забарвились кровю рожево,
зелені листочки багряно,
в промінні на сонці сталеві.

Лягла біля батька спочити,
що впав тут з ляхами у бою,
над Сяном при бистрому броді,
у тіні калини за волю.

ПРОЩАННЯ.

Вас гонять, діти, в тюремні роботи,
а нашу землю з дідів, прадідів
насилно єврей нам рабує розбоєм
і в нашій хатині, як в своїй засів.

Ті ясені, верби, тополі рядами
співають вам пісню у відхід сумну,
віщують недолю, яка вас чекав,
недолю, неволю страшну і грізну.

Одному в пустинях, а другому в дебрах
придється зложити життя молоде,
мене знов на старість той сам лютий воріг
на розстріл за ночі колись пожене.

Візьміть у дорогу, сини мої рідні,
ненависть до наших лихих ворогів
і скрийте глибоко у серці своєму,
щоб черви не згризли, вогонь не спалив.

НАСИЧЕНА КРОВЮ ЗЕМЛИЦЯ.

Пси тягають трупи по полі
і рвуть їх шматки за шматками;
кістки скрізь земліють і тліють
розкидані між бурянами.

Насичена кровю земляця
у збіжока денедє вдяглася;
ця кров переходить у соки,
у кожду частинку влилася.

Влилася у колось, у стебла,
що видали зерно, уроду
і вирости буйні, розкішні,
бо ссали її наче воду.

А жид немов вуж той холодний
збирає ці плоди по полі;
сититься аж до отупіння
із нашої чаші недолі.

ІЗ ПСОМ О КІСТКУ РВАВСЯ.

Із псом о кістку рвався;
блакитні його очі
блистіли мов брилянти
з немитого обличчя.

Який жеж він чудовий,
немов божок Аполло,
— вона шептала стиха —
а виріс у недолі.

Еврей глядів досадно
з погордою на його,
бо дрянні лиш звисали
шматки з грудий на ноги.

І кинув кістку другу
та з радости сміявся,
як хлопець безпритульний
із псом о кістку рвався,

ТЕРОР.

Упряг терор коні вороні
та у божевільлі женеться,
вдягнувся у одяг кривавий,
мов вихор по всюду несеться.

У його отровна списа
змійною їддю страшною,
всі сили, всі змагання людські
із ним не видержать в бою.

У кожного голос німіє,
ні син не звіриться неньці,
бо терор відчув і думку
глибоко заховану в серці.

Тиша над народом зависла,
не вийде із уст ані пари,
щоби не підслухав де терор
безмежний, жорстокий, кривавий.

Розуздані коні вороні,
а терор цей панський гуляє,
за ним течуть ріки скрізь крові,
народня свобода конає.

ПО ПРАЦІ ТА ТРУДАХ.

По праці та трудах на полі
заснула, замкнула лиш очі
і бачить у темряві небо
глибоке та чорне за ночі.

А терор кривавий на йому
сатанські простяг свої крила,
тінь їхня широко, далеко
займанщину польську покрила.

Його зір холодний, гадючий
ножем прошивав і коле,
а віддих важкий наче хмари
валиться страхом докола.

Цей страх повзе всюди вужами
та веться клубками, де глянеш,
а ляжеш лиш спати, сном сниться
і мучить, невиспаний встанеш,

Шукаючи терор скрізь зором,
впялив свої очі на неї
і крикнув: Вставай підем разом!
А голос котився землею.

Проснулася — голос ворожий:
— Підем на переслух! — Устала.
— І не одягайся, чим скорше! —
Пішла у сорочці, як спала.

ДАЛЕКО ЗАБРАЛИ.

У розцвіті життя його
далеко забрали;
довбай в долах, доки сили
ще не відказали.

Цілий чорний від вугілля
й судьба чорна в його,
болить тяжить головонька
і руки і ноги.

Полюбив би він на волю,
де люба дівчина
та сторожі стежать за ним
в дні ночі без впину.

Схилюся він, довбав даліше,
— з чола поту струї —
От євреї, отце на вас
так тяжко працюю.

НА ГРАНИЦІ ВЗЯВ ЗЕМЛІ.

Від навали ворогів
уступав в чужину,
на границі взяв землі
з рідної країни.

Бережу її мов скарб
найдорожчий в світі,
більш рубінів дорогих
перлів, самоцвітів.

Як засну я раз на все,
положить на груди,
може лекше в чужині
спочивати буде.

РОЗЛУЧАТЬ НАС НА ВІКИ.

Ялиця ноги миє,
у бистрому потічку,
шумить, до сну колише
його як день так нічку.

І віття свої хилить,
в обійми взяти хоче,
Потічок з болем в серці
тужливо їй шепоче:

— Заблиснуть раз сокири,
твої зрубають віття,
звалять тебе на землю,
розлучать нас на віки. —

ПОСТАРІВСЯ В ЧУЖИНІ.

Лиш засіявсь в мене вус,
я рідню покинув,
на прощання взяв собі
милої світлину.

Кінь вороний ніс мене
в поле слави, бою,
з ворогами сміло бивсь
за народню волю.

Рік за роком мов вода
плив собі по волі;
постарівся в чужині,
не зазнавши долі.

А дівчина та сама,
як її покинув,
не змінилась, молода
в серці і в світлині.

ДЕ Я МАЛЕНЬКИМ ГРАВСЯ.

У глибині безмежній,
в безкраїм неба морі
іскряться так чудово
світила ночі, зорі.

До мого гніздочка
одна глядить з них прямо,
де я маленьким грався,
де кликав: мамо, мамо!...

Скажи мені, ти, зірко,
стоїть ще як бувало?
Коли-б туди вернути,
прожити в щасті мало.

СПОМИНИ.

Журчав потічок тишком,
а ясені рядами
галуззя розпустили
над моїм рідним домом.

Літала над водою
русалка синьокрила,
її брилянти-вочі
світили мов світила.

Над берегом потічка
співав сверщок весело,
у листях ясеневих
брєніла пчілка мило.

І я малий тим щастям
впивався аж до сита,
а нині вся ця радість
мов тугою повита!

ЧОГО ТУГО ВЕЛИЧЕЗНА.

**Чого туго величезна
наче скелі й гори
давиш мене в серці люто
немов ножем колеш?**

**Нема вістки з України,
нема від родини,
не муч мене, туго моя,
бо з горя загину.**

**Повій вітре, буревію
зі степу та поля,
розвій тугу безнадійну,
подругу в недолі.**

**І занеси на пустиню
в піски та бархани,
хай там зросте бурянами,
терном, бодяками.**

ТАКА СУДЬБИ ВОЛЯ.

**Втікла рибка із Дніпра
до Чорного моря,
згіркли води Дніпрові
від сліз та від горя.
Втікла рибка ще й з Дністра,
погіркли й там води,
найшла сестру в глибині,
в житті насолоду.
Із радості обнялись,
така судьби воля,
їх обох на чужині
злучила недоля.**

ТВЕРДИЙ ЗАКОН ПРИРОДИ.

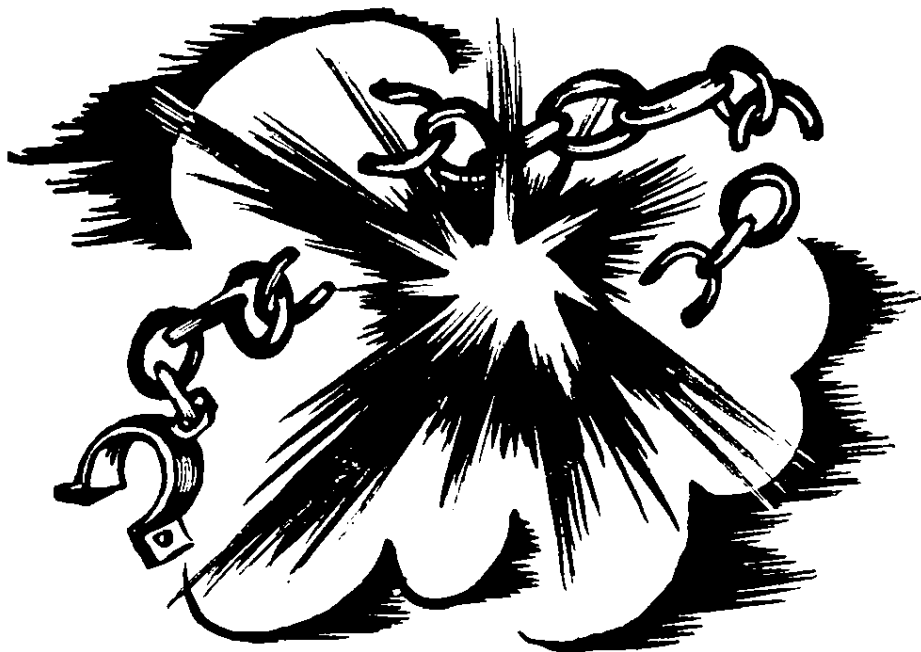
Ціле життя бідуєш,
горюєш для народу,
заміниш у неволю
усю свою свободу;

в танках кривавих бродиш,
чекаєш кулі сміло,
яка тебе поцілить
з гармат, чи скорострілу;

і в холоді марнієш
глядиш недолі в вічі,
у голоді загинеш,
що жде тебе на зустріччі;

зате тобі в відплату
лиш насмішки зі злости
ножем прошиють серце.
Твердий закон природи!

КАРПАТИ.

Прекрасні мої гори,
високі Карпати!
Тут побачив світ я вперше,
тут хочу вмирати.

Струмочки та бистрі ріки
вдень, вночі журчали,
а піснями соловейки
до сну присипляли.

Листки дерев з вітром стиха
раз враз розмовляли,
а шовкові трави-лави
стежки вистеляли.

Прекрасні мої гори,
високі Карпати!
Тут побачив я світ вперше,
тут хочу вмирати.

ОТ ДАРУНОК ГОЖИЙ.

Того року Миколай
впряг старезну шкапу,
на санчата дари склав
їхав роздавати.

Але шкапа ледве йшла,
та ще не підкута,
посовглася із горбка,
а дари в болото!

Цього року Миколай
впряг вже зайченята,
а ті скоком мов вітрець
до кожної хати.

І усім нам принесли
от дарунок гожий —
любий, любий мов весна,
кращий ще від рожі.

Свободу нам Миколай
притягнув в санчатах
розділив її, роздав
до кожної хати.

ЗАСЛУГИ.

— А леж брата ти тепер
всемогучим стався!
неабияк мабуть ти
до роботи взявся. —

— Ну чому-б ні, я як слід
рідну ниву орю;
це вже третій рік, як я
по руськи говорю!

А тепер вже з -о- на -і-
я перевернувся,
кажуть навіть, в постолі
у гуцульські взувся. —

— Й урядником стався ти,
три посади маєш,
а четверту таки ось
за хвоста тримаєш. —

— Таж заслуги це мої
чи є їм до пари?
В Ужгороді застававсь
але звідти гнали. —

НЕ ПІЗНАВ.

Мав я друга, що й казать,
друг, кажу вам, вдався!
Де був я, там був і він,
так мене держався.

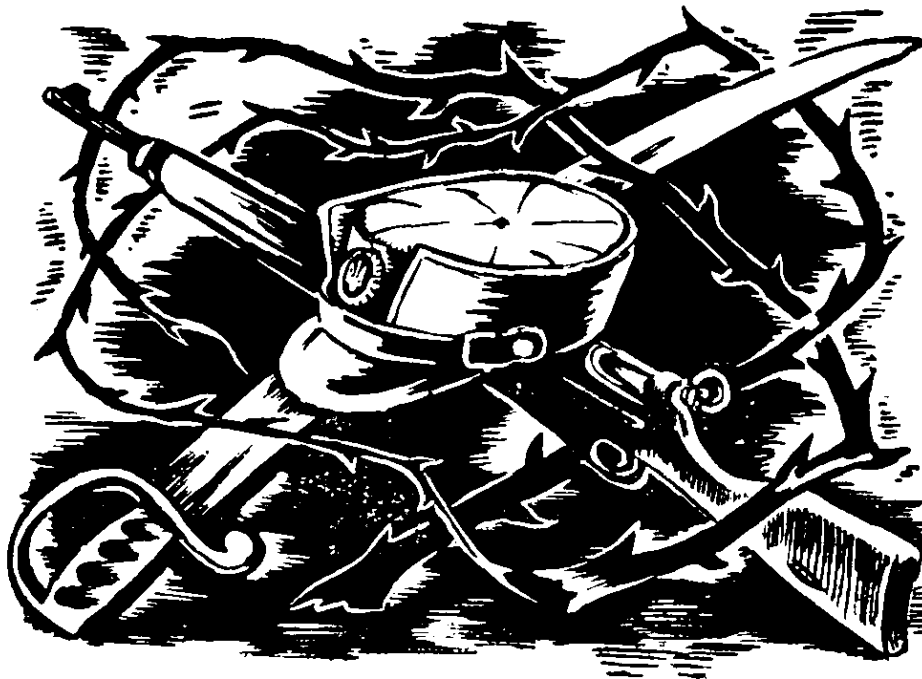
На біду мій друг попав
аж на міністерство,
секретарем, кажуть, став
опинився в царстві.

Там-жеж праці, Боже мій!
Що від тої праці
голова аж схне та схне
мов би то у казці.

А що дійсно так і є,
я переконався.
Йду раз, бачу та це друг;
я йому вклонився.

— Як давно ми виділись
дорогий Іване! —
Він мені у відповідь:
— Як зоветесь пане? —

БОРОЛИСЯ В РАНАХ, УТОМІ.

За гори там хлопці-молодці
з тюрми від поляків втікали,
по снігу червоні мов маки
криваві сліди залишали.

Останні вже сили збирали
і ледви прірвали кордони,
а замість по трудах спочити,
на зустріч заграли канони.

І спільно з братами своїми
боролися сміло, завзято,
та в ранах утомі заснули
щоб більше ніколи не встати.

Розквітли на весні квіточки
між горами в тихій долині,
де хлопці-молодці спочили
і сплять там спокійно до нині.

ГУЦУЛИ ГЕРОЇ.

— Коли ти сину візьмеш скоростріл цей
і підеш ляха з краю виганяти.
Косив він много під Києвом, Львовом
та ще й за гори підем воювати. —

Овець отара обох обступила,
в руках вмиє ржавий скоростріл блищався,
дивились вівці, наче розуміли.
який щасливий спомин з ним вязався.

Сховали знову його під скалою,
чей йому вибе щаслива година...
Заснув в задумі батько і отара,
лише спокою не було для сина...

Снить батько: В полі на карім коневі
мов в леті сокіл, син його буяє...
Проснувся й вівці з ним разом проснулись
ні скоростріла, ні сина немає...

За місяць вернувся син знова до дому
ховав в яр зброю тайком під скалою,
— Не трать надії — казав йому батько,
підем ще обоє! —

ПОЛЯГЛИМ.

Ветсья річка попід замок
в Хусті, тай шепоче:
— Молоденькі соколята,
чом замкнули очі?

Разом всі ви полягали
у спільну могилу,
а над вами зарівняли
із землею глину!

Спіть, соколи, сном спокійним,
доки тихі води
широко не розіллються,
несучи свободу,

з нею теж і кості ваші
занесуть в родину.
Гляне мати, тож то білі!
Рідного це сина.

ПАПЕРІ ОСТАЛИ.

Мучать на смерть поляки
в полоні в'язнених;
заки пімруть, хай підпишуть,
що були звільнені.

Підписали, що всі нині
пущені на волю,
та не впав із них нікому
з голови ні волос.

Після того вороги їх
усіх повбивали,
ніччю в землю закопали,
папері остали!

СПІВАЄ ЖАЙВОРОНОК.

Над Тисою у лузі
співає жайворонок.
Цвітуть фіялки сині...
проміння сонця... ранок...

А на листках фіялок
кров свіжа червоніє.
Стрілецька кров, пролита
за волю та за мрії.

Лежить стрілець на квітах...
співає жайворонок...
заснув він сном глибоким,
не збудиться, хоч ранок.

БАГРЯНА КРОВ СТІЛЕЦЬКА.

Багряна кров стрілецька
спливала по камінню,
барвила води Тиси,
мерехтячи в промінню.

На березі під лугом
лежали білі тіла,
яких рука ворожа
у жертву положила.

Маленький жайворонок
літаючи над ними,
співав їм давню пісню
від матери й дівчини.

ТРИ БРАТИ ЛЯГЛИ У ДОЛИНІ.

Розквітли квітки три на місці,
де браття убиті лежали;
а матір старенька й дівчина
за ними тужили і ждали.

Із Києва, Львова та Хусту
три брати лягли у долині,
над водами Тиси спочили
й сплять тихо, спокійно до нині.

Лиш вітер зірвав по платочку
з квіток трох біленьких, з віночку
й поніс їх, де мати й дівчина
чекали, не спали день, нічку.

ЯК ЗАЦВІТУТЬ ФІЯЛКИ.

Як зацвітут фіялки
повернуся у маю.
Не плач ти, моя люба,
у вільнім будем краю!

І місяць не минуло,
а воріг наситився
залляв країну рідну. —
Дівчині сон приснився:

Стрілець її мов сокіл,
на коню вороному...
Проснулася — аж вістка:
Не вернеться до дому!

МОВЧАЗНО ДИВИЛИСЯ ЗОРІ.

Килимом хрещатий барвінок
стелився та плакав тужливо,
і лози в сльозах похилились
діброва шуміла плачливо,

поляки мов круки неситі
стрілецькі загони заняли,
загнали в байрак, у діброву,
і вочі живцем їм довбали;

ножами вкінці безборонних
кололи у груди та плечі...
і трупи байрак устелили
козацькі, буйні, молодечі.

Із цвітів синеньких барвінку
дівчата віночки зробили,
ями покопали руками,
тай їх там із ними побили,

а нічю на воду спустили...
мовчазно дивилися зорі;
плили там дівчата з стрільцями
в віночках до Чорного моря.

В ЧОРНЕ МОРЕ.

**Розпустили русі коси
верби над водою,
перешиті наскрізь болем,
горем та тоскою.**

**Раннім ранком бистрі води
кровю червонілись,
а на хвилях білі трупи
туманом котились.**

**І понеслись в Чорне море
на підводні скали...
ці пригорнуть оборонців
свободи та слави.**

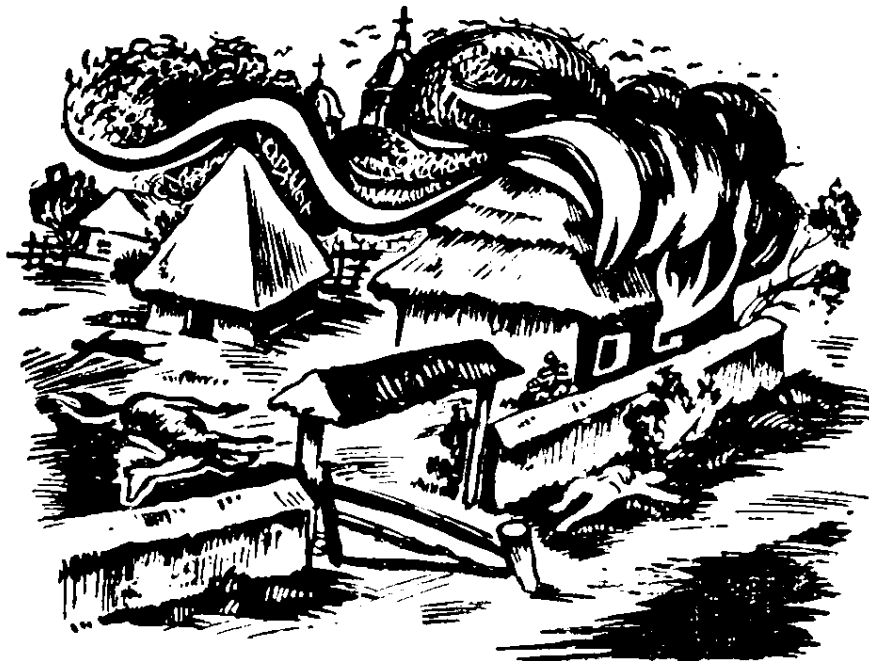
ДО СЕРДЕНЬКА ВАС ПРИГОРНУ.

**Якби мала, діти, крила
я би вас прикрила,
перед ворогом хижацьким
вас оборонила.**

**Всюди голе моє поле,
видно скрізь доволі,
кіхті вострі, вочі бистрі
вас стежать по полі.**

**До серденька вас пригорну,
хоч холодне, бідне;
я вас люблю діти-квіти,
я земля вам рідна.**

АХ КРІСЕ, ДРУЖЕ ВІРНИЙ МІЙ ЄДИНИЙ.

На сніжнобілім верху Черногори
сидів, підперши голову рукою
самий, саміський як човен на хвилях;
давило в грудях неначе скалою . . .

Над ним високо кружляв орел сизий,
скигліла каня над яром безодні,
шумів струмочок в низу під ногами,
сніжинки звільна падали холодні.

Котилось сонце все низче та низче,
морозом вітер прошивав скрізь тіло,
а в його серці пісня безнадійна:
— Де прихилюся? — болючо тремтіла.

На північ поляк шаліє скажений,
де глянеш тільки, мов несамовитий . . .
Ах крісе, друже, вірний мій єдиний,
лиш ти не зрадиш, поки буду жити . . .

НА СВЯТИЙ ВЕЧІР.

Ах, мучили батька, матір
ворожі жандарі;
вкінці, зате що вкраїнці,
в темницю забрали.
Оставсь хлопчик семилітний
самісінький в хаті.
Святий вечір наблизився,
почав розсипати
сніжиночки білі, білі...
Мороз сціпив зуби;
промерз хлопчик, вийшов з хати
побіг межі люди.
Та не довго біг, за містом
упав серед поля.
Побачив там дивні дива:
Немов він удома...
Розчісує його мати,
а ангел ялинку
зелену, гарненько вбрану
приносить дитинці;
бере до рук його батько
й цілує досхочу,
малий Ісус пухким снігом
застелює очі.

І ПО ЦЕЙ БІК ЧОРНОГОРИ.

**І по цей бік Чорногори
і по той бік в борах
чути голос із трембіти,
як ллється по горах.**

**А по цей бік Прут. Черемош
по той Ріка, Тиса
шумом ввечір на прощання
обізвуться зтиха.**

**І повіє легіт-вітер
з западнього броду,
нагадає про ляхами
сковану свободу.**

АХ ЗОРІ, ВОЧІ НОЧІ.

**Ах зорі, вочі ночі
іскрієте так красно!
Родилися безсмертні,
та жадна з вас не згасне.**

**Безсмертні, невмірущі! ...
Невжеж і це можливе?
Ах зорі, вочі ночі,
які ви принадливі.**

**Одна лиш дивна тайна:
що холодом з вас віє! ...
А я любови хочу;
любов теплом жевріє!**

НЕ ХОЧЕМО ЛАВРІВ, НІ СЛАВИ.

**Стояла нас лава довжезна
від Припеті аж по Карпати,
не мали ми зброї, набоїв —
могли пересилля держати.**

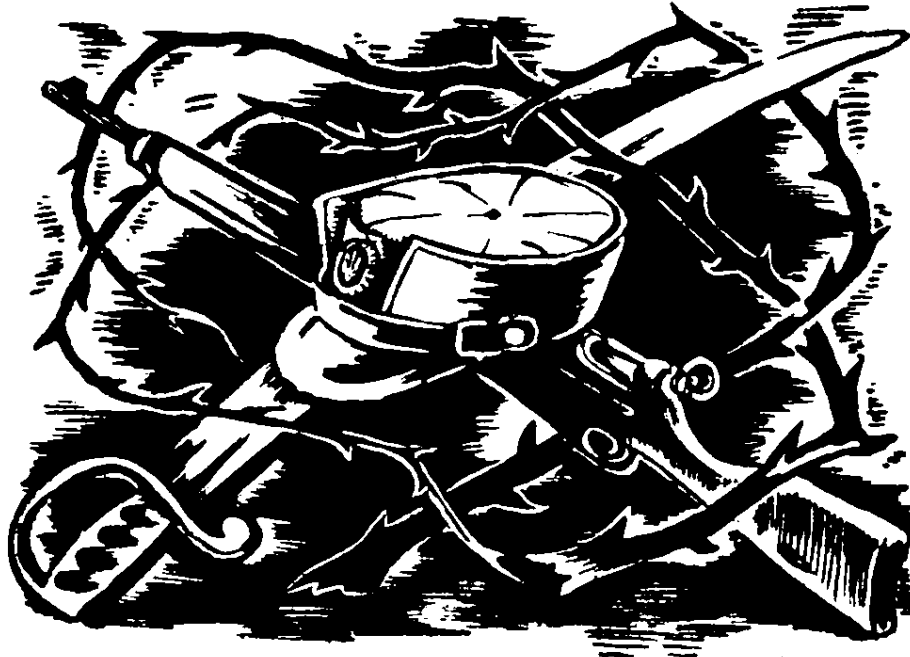
**Аж запад зігнилий зрадливий
додав для поляків підмогу,
тож нашими трупами й кровю
встелили чужинці дорогу.**

**До рук не здались ми полякам,
на Київ ішли та Одесу
й послідні недобитки наші
неслися на хвилях у Тисі.**

**За волю народню й свободу
останні ми сили зложили;
безіменні всі ми й забуті,
що рідний край трупом встелили.**

**Не хочемо лаврів ні слави,
тай наше імя будь незнане,
лиш нас не зрікайтесь зрадливо
якщо вам час кращий настане.**

ХАЙ СВІТ ВЕСЬ ЛУКАВИЙ ПОБАЧИТЬ.

**Покриє ніч темна землю;
опона її непрозора...
За нею що діється — тайна,
а свідки німі лише зорі.**

**Ведуть ляхи хлопців на розстріл...
— Чому їх не судять? — питають.
— Звичайних, таких як усі ви
у нас і без суду стріляють! —**

**І скільки у темряві тайно
наїзтники наші лукаві
невинних борців за свободу
у землю зарили, сховали.**

**Ой темні та чорні ви, ночі,
здійміть непрозору заслону!
Хай світ весь лукавий побачить,
що діється скрито у ньому!**

В ЖИТТІ.

Глядиш ти правим оком:
життя... як красне в світі,
в веселці барвів грає,
у семиракім цвіті,

у ритмі мельодійнім,
у тонах гармонійних;
яке життя чудове
в безкрайому стремлінні!

Замкнеш лиш праве око,
а глянеш лівим всюди,
ненаситність побачиш,
жорстокість та облуду!

ЦЕ НАС ДАВИТЬ ТАК ВОРІГ.

Вуж обвинув пташинку
в гніздочкові на глозі,
а мати з горя плаче,
та плач той не допоможе.

Давить і ломить кості!...
малесенька хвилинка
і щезне у безвісті,
у пащі ця пташинка.

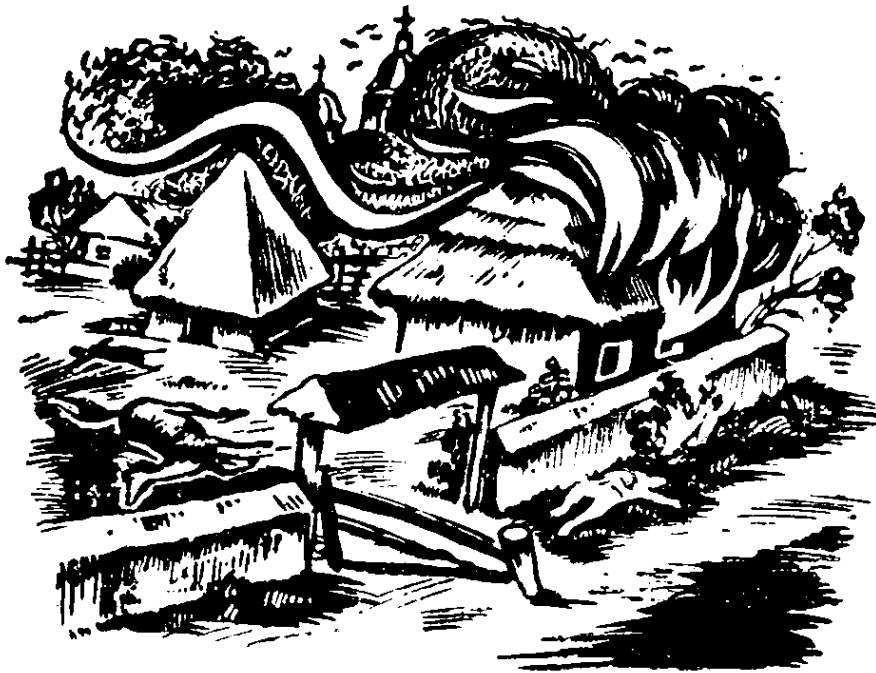
Останеться гніздечко
самісеньке на світі...
Це нас давить так воріг
у розвої, у цвіті!

МОЇМ ГЕРОЯМ.

**Мої герої, мужі, жінки, діти
з під стріх селянських; лягли ви спочити
по муках, болях; в боротьбі упали,
і кровю рідну землицю зросили.
Хоч як терпіли й боролись завзято,
не було можна вас усіх зібрати
та в поле слави повести вас разом,
щоб світ дізнався про вашу відвагу.
Та вірю: Дух ваш не вмере вже ніколи!
Візьме хтось провід по народній волі.
У слухний час, зявиться на переді.
За ним мільйони підуть сміло раді
в одній одніській нерозбитій масі...**

НАШИМ ВОРОГАМ.

Ви ссите кров нашу п'явками,
довбаєте вочі мов круки,
вас радують сльози, терпіння,
солодкі для вас наші муки.

По храмах, костелах, божницях
ви молитесь з рання до ночі,
у тупості своїй безмежній
ви брешете Богові в очі.

А ваші зрадливі бланання
мов оси летять до престола,
зм'яями шиплять перед Богом,
а трупом заносять кадила.

Чей Богові стане досадно.
Зітре він старе провидіння,
а впише на таблицях свіже,
що впаде на вас й покоління.

ХОЧБИ З КАМЕНЯ ТЕ СЕРЦЕ.

**Всі важкі, тяжкі терпіння
рідного народу
якби випустить стрілою
вільно на свободу,**

**то прошила-б навіть серце
камяне, нечуле,
і воно розмякло-б воском,
рибкою здрогнуло б.**

**Хочби з каменя те серце ...
тільки, щоб не гнило
в ворогів та яничарів,
то чуттям ожило б.**

РОЗБРИЛИСЯ ПО СВІТУ.

**Розбрилися ми по світу
між чужі народи,
впали жертвою на полі
волі та свободи.**

**Як чуже холодно сонце
тут нас ogrиває,
як тужливо жайворонок
пісеньки співає.**

**В чужині цвітуть лелії
й рожі бурянами,
постелилися й стежки нам
терням, бодяками.**

СУДЬБА НАМ ВПИСАЛА СВОБОДУ.

**Від зорі до зорі простори —
віками не зміряєш в леті;
між зорями наче у лісі
сидить там Судьба у наметі.**

**У тайних, безмежних просторах,
що впише, остане навіки;
сувора, незмінної волі
Судьба у своєму наметі.**

**На таблицях сильних, гранітних
рука її чертить незмінно,
записує долю народам,
вирізблює букви в камінні.**

**В безмежних просторах, де зорі
кружляють у вічному ході,
на таблицях сильних, гранітних
Судьба нам вписала свободу.**

МОЇ СВІТЛИНИ ВІРНІ.

**Мої світлини вірні
народнього терпіння!
Вас розумом світлив я,
чуттям барвив вам тіни.**

**В нутрі душі моєї
зросли ви, діти-квіти,
роїлися роями,
щоб скриті не сидіти.**

**Летіть до серць лиш других,
бо в серці ви зродились,
відбийтесь відгомоном,
таким як ви роїлись.**

ВІДСПІВ.

**Як би був ти в шкурі тих,
що убиті в полі
підчас бою, чи то знов
мучені в неволі,
або гнили по тюрмах,
та кипяче сало
наїздники ті ляхи
їм за шкуру ляли,
чи то вочі з голови
вибирали в жертви,
не братався б з ними ти
до самої смерти!
Якщо дивом на чергу
не прийшло на тебе,
а братаєшся, то трус,
або зрадник з тебе.
Бо як довго їм це все
легко так уходить,
то й унуків по тюрмах
ще стріляти будуть.
Щож за право їхне є
влізти крадьки в хату,
зрабувати все як стій,
сплячих повбивати!?**

Ціна 2 RM.